

DOI 10.26886/2414-634X.2(71)2026.1

UDC: 341+330.162(4)

**INTERNATIONAL LEGAL UNCERTAINTY AND ECONOMIC
SOLIDARITY IN CONTEMPORARY EUROPE**

Illia Sahaidak, PhD in Economics, Doctoral Candidate

<https://orcid.org/0009-0000-8622-3704>

e-mail: i.v.sahaidak@udu.edu.ua

Drahomanov Ukrainian State University, Ukraine, Kyiv

The article explores the impact of the Russian Federation's military aggression against Ukraine on the effectiveness and functionality of modern international agreements and security structures. It outlines the systemic crisis in international law, demonstrating the ineffectiveness of the Budapest Memorandum and the failure of the UN and OSCE in preventing the conflict and holding the aggressor accountable. The violation of fundamental international agreements, charters, conventions, and principles of international law by the Russian Federation has triggered a crisis of trust in global norms and institutions.

The article analyzes the key factors contributing to the erosion of trust in collective security mechanisms, including the reluctance of leading states to assume commitments, the appeasement of the aggressor, and the presence of double standards in international law. The need to revise existing approaches to guaranteeing state sovereignty and territorial integrity is emphasized, along with the formation of a new international security architecture based on the principles of accountability for aggression, effective deterrence, and transparent legal mechanisms.

The study examines the prospects of unity in the economic policies of European countries as a tool for overcoming legal crises and maintaining European unity. It highlights the need to rethink legal approaches and

develop new strategies for cooperation among EU countries in the face of global threats and the instability of the international legal system.

It is forecasted that the success of the EU's common economic policy will directly depend on the resilience and progress of the leading EU economies (Germany, France, etc.) and their ability to act as the driving forces of European economic integration.

Keywords: *international law, legal uncertainty, economic solidarity, European Union, geopolitical challenges, interstate cooperation, stability, integration, legal crisis.*

докторант Сагайдак Ілля Вадимович, Міжнародна правова невизначеність і економічна солідарність у сучасній Європі / Український державний університет імені Михайла Драгоманова, Україна, Київ.

У статті досліджено вплив військової агресії російської федерації проти України на ефективність та дієздатність сучасних міжнародних домовленостей і безпекових структур. Окреслено системну кризу міжнародного права, продемонстровано недієвість Будапештського меморандуму, неефективність ООН та ОБСЄ у запобіганні конфлікту та притягненні агресора до відповідальності. Виявлено порушення фундаментальних міжнародних угод, статутів, конвенцій і принципів міжнародного права внаслідок дій російської федерації, що спричинило кризу довіри до глобальних норм і інститутів.

Проаналізовано ключові чинники, що спричинили втрату довіри до механізмів колективної безпеки, зокрема небажання провідних держав брати на себе зобов'язання, політика умиротворення агресора, та подвійні стандарти у сфері міжнародного права. Наголошується на потребі перегляду існуючих підходів до гарантування суверенітету та територіальної цілісності держав, а

також формування нової архітектури міжнародної безпеки, що базуватиметься на принципах невідворотності покарання за агресію, ефективного стримування та прозорих юридичних механізмів.

Досліджено перспективи єдності економічної політики європейських країн як інструменту подолання правових криз і збереження європейської єдності. Виявлено потребу у переосмисленні правових підходів і виробленні нових стратегій взаємодії між країнами Європейського Союзу на тлі глобальних загроз та нестабільності міжнародної правової системи.

Спрогнозовано, що спільна економічна політика ЄС на пряму залежать від стійкості та прогресу економічних систем провідних економік країн ЄС (Німеччина, Франція та ін.), від їхньої здатності бути локомотивами європейської економічної інтеграції.

Ключові слова: міжнародне право, правова невизначеність, економічна солідарність, Європейський Союз, геополітичні виклики, міждержавне співробітництво, стабільність, інтеграція, правова криза.

Актуальність теми. Військова агресія російської федерації проти України поставила під сумнів ефективність чинних механізмів міжнародного права та колективної безпеки і зумовила глибокі трансформації сучасної системи міжнародних відносин. Саме тому дослідження міжнародної правової невизначеності та її впливу на перспективи економічної солідарності в сучасній Європі є своєчасним і необхідним для переосмислення засад функціонування міжнародних інституцій та вироблення нових стратегій збереження стабільності й інтеграційної єдності Європейського Союзу.

Постановка проблеми. Російсько-українська війна, яка почалася з анексії Криму та збройного конфлікту на Донбасі у 2014 році, а з 24 лютого 2022 року переросла у повномасштабне вторгнення Росії в Україну, виявила глибоку кризу сучасної системи міжнародної безпеки та правових домовленостей. Існуючі глобальні структури, зокрема Організація Об'єднаних Націй, НАТО, ОБСЄ, а також система міжнародних угод (включаючи Будапештський меморандум), не продемонстрували достатньої ефективності у стримуванні агресора, запобіганні ескалації конфлікту та забезпеченні захисту суверенітету держав.

Особливої уваги потребує факт неспроможності міжнародного права і безпекових механізмів адекватно реагувати на ситуацію, коли агресором виступає постійний член Ради Безпеки ООН. Це створює небезпечний прецедент, за якого порушник міжнародного права одночасно виступає гарантом його дотримання, що нівелює функціональність і легітимність глобальних інституцій. Подібна ситуація підриває довіру до міжнародних домовленостей, ставить під загрозу стабільність у регіональному та світовому масштабах і формує нову реальність, в якій правила більше не гарантують безпеки.

У цьому контексті економічна солідарність між державами Європейського Союзу постає як механізм стабілізації та засіб протидії правовому хаосу. Однак її реалізація також ускладнюється розбіжностями в національних інтересах, рівнем економічного розвитку та політичними стратегіями окремих країн-членів.

Таким чином, проблема полягає в тому, як за умов міжнародної правової невизначеності забезпечити ефективну економічну солідарність у Європі, яка б сприяла збереженню єдності, стабільності та розвитку регіону. Постає потреба у переосмисленні принципів

взаємодії, оновленні правових підходів і пошуку нових форм солідарності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Після початку повномасштабної агресії російської федерації проти України проблематика функціонування міжнародного права та механізмів колективної безпеки в умовах сучасних геополітичних викликів суттєво актуалізувалась.

Питання ефективності діяльності Організації Об'єднаних Націй в умовах збройної агресії постійного члена Ради Безпеки розглядаються у працях Д. Білявського та О. Буряченка. Дослідники акцентують увагу на структурних вадах механізму прийняття рішень у Раді Безпеки ООН. Аналіз трансформації міжнародної системи безпеки та ролі України в новій архітектурі глобальної стабільності представлено у дослідженнях А. Тараненка, де підкреслюється необхідність реформування існуючих механізмів стримування агресії та створення більш ефективних форматів міжнародної взаємодії.

Окремий напрям наукових розвідок стосується діяльності НАТО та ОБСЄ в умовах російсько-української війни. У працях О. Потехіна та О. Войтюка аналізуються політичні й правові обмеження діяльності цих структур, їхня роль у підтримці України та вплив внутрішніх суперечностей на ефективність колективних рішень.

Проблеми економічної солідарності та єдності економічної політики європейських держав розкриваються у працях Л. Поліщук, В. Рєзнікова, В. Купіної, А. Носи, К. Щур та І. Грінька. Автори аналізують особливості економічної політики країн Європейський Союз, питання конвергенції, диспропорції між країнами «центру» та «периферії», вплив інноваційного розвитку на конкурентоспроможність ЄС.

Разом із тим, проблема взаємозв'язку міжнародної правової невизначеності та економічної солідарності в Європі потребує подальшого комплексного осмислення.

Постановка завдання. Метою статті є комплексний аналіз феномену міжнародної правової невизначеності в умовах сучасних геополітичних трансформацій та визначення її впливу на формування й реалізацію економічної солідарності в межах Європейський Союз.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення наступних завдань:

- проаналізувати сучасний стан міжнародно-правової системи в умовах збройної агресії та трансформації безпекової архітектури Європи;
- дослідити вплив міжнародно-правової кризи на механізми економічної взаємодії та інтеграції європейських держав;
- розкрити сутність економічної солідарності як інструменту підтримки єдності та стабільності ЄС в умовах зовнішніх загроз;
- обґрунтувати взаємозв'язок між рівнем правової визначеності міжнародного порядку та стійкістю економічної інтеграції в Європі;
- визначити перспективні напрями удосконалення міжнародно-правових та економічних механізмів забезпечення стабільності європейського простору.

Виклад основного матеріалу. Російсько-українська війна продемонструвала неспроможність міжнародних безпекових структур ефективно протидіяти агресивним діям окремих держав, які зневажають міжнародне право. Зокрема, ООН не виконала одне з головних своїх статутних завдань – підтримання миру та безпеки у регіональному й глобальному масштабах.

Згідно зі Статутом ООН, Рада Безпеки наділена широким спектром повноважень для виконання свого мандату щодо забезпечення миру та міжнародної безпеки. До її основних функцій належить забезпечення дотримання принципів і цілей Організації Об'єднаних Націй у цій сфері, розслідування конфліктних ситуацій, які можуть призвести до військового протистояння, а також надання рекомендацій щодо методів або умов їхнього врегулювання. Рада Безпеки також уповноважена розробляти стратегії контролю над озброєннями, ідентифікувати загрози миру або акти агресії та визначати найефективніші способи реагування на них. У межах своїх повноважень вона може ініціювати запровадження економічних санкцій чи інших несилових заходів з метою запобігання або припинення агресивних дій, а за необхідності – ухвалити рішення про застосування військової сили щодо агресора. Окрім цього, Рада Безпеки відіграє важливу роль у розгляді заявок на вступ нових країн до Організації Об'єднаних Націй, здійснює опікунські функції в ключових сферах, а також разом з Генеральною Асамблеєю бере участь у призначенні Генерального секретаря та обранні суддів Міжнародного Суду [15].

Фактично з вищенаведеного ООН не реалізувала жодного механізму впливу на агресора та його сателітів. Спираючись на ґрунтовний аналіз щодо врегулювання криз, протидії розгортанню військових дій, приборканню агресії структурами ООН О. Буряченко робить невтішний висновок – аналізуючи дії Ради Безпеки ООН у контексті зупинення російської агресії проти України свідчить про глибоку кризу в системі міжнародної безпеки. Цей конфлікт став очевидним доказом того, що існуючі механізми забезпечення миру виявилися неефективними, формальними та надто обтяженими бюрократичними процедурами, що фактично паралізувало здатність світової спільноти оперативно реагувати на пряме порушення

основоположних принципів міжнародного права. Таким чином, російсько-українська війна демонструє системний збой у функціонуванні глобальних інституцій, призначених для підтримання стабільності та запобігання збройним конфліктам. РБ ООН, яка за задумом мала бути інститутом, що спрямований на постійне підтримування та забезпечення миру та безпеки, дієво впливати на ті держави, які здійснюють військове втручання, інспірують війну або будь-які кроки, що засуджуються міжнародною спільнотою, на сьогоднішній виявився недієвим. Традиційно ООН сприймалася як універсальна світова інституція, символ вищої справедливості та головний гарант дотримання норм сучасного міжнародного права, що має найвищий моральний авторитет. Разом з тим, з певного періоду авторитетність ООН викликає все більше сумнів. О. Буряченко зазначає, що «серед світових акторів не просто піддається сумніву авторитет ООН, а ставиться питання – чи дійсно цей інститут в змозі надалі забезпечувати мир та безпеку, вирішувати конфліктні ситуації, які постають у XXI сторіччі». На його думку, яка підкріплена аналізом досліджень і позиціями світових акторів – «інститут ООН в нинішньому стані себе вичерпав. Повинна бути запропонована зовсім нова архітектура світової системи безпеки, яка б дійсно відповідала викликам та загрозам нового світового порядку» [2, с. 34].

Криза у діяльності ООН обумовлена недосконалістю правових механізмів реалізації її рішень, відсутністю реальних важелів впливу на членів Ради Безпеки ООН у разі, якщо вони порушують норми міжнародного права.

Д. Білявський відзначає, що Статут ООН не передбачає ефективних механізмів реагування на агресію з боку постійних членів Ради Безпеки, що створює серйозну правову колізію в міжнародному праві. У разі, коли саме один із постійних членів Ради Безпеки стає

агресором, ця ключова інституція втрачає здатність діяти в межах своїх повноважень — зокрема, застосовувати заходи, передбачені VII розділом Статуту, включаючи силові, спрямовані на відновлення миру та безпеки. Таким чином, найлегітимніша міжнародна організація, рішення якої мають обов'язковий характер, опиняється в парадоксальній ситуації: вона не може виконувати ті функції, які були визначені засновниками ООН і закріплені в її засадничих документах. «Найбільш яскраво вищезазначена ситуація відтворилася під час неспровокованого повномасштабного вторгнення регулярної армії Російської Федерації в Україну. За наявності загальносвітового засудження агресії, яка вчиняється РФ, ООН в особі Радбезу не може вчинити рішучих та ефективних дій, які змогли б зупинити та притягнути до відповідальності агресора та відновити міжнародний мир та безпеку» [1, с. 60-61].

В той же час, необхідно визнати, що після завершення Другої Світової війни ООН ще ніколи не стикалась з таким рівнем та масштабом бойових дій однієї держави проти іншої. Ситуація ускладнюється й тим, що РФ є ядерною країною та постійним членом Радбезу ООН, знаходячи підтримку з боку інших членів ООН, зокрема Китаю.

Продовжуючи аналіз проблеми обумовленості кризових аспектів розвитку міжнародних безпекових структур під час російсько-української війни зупинимось на позиції НАТО.

На наше переконання, НАТО демонструє слабку позицію щодо дій агресора: спроба умиротворення РФ, нерішучість та непослідовність у допомозі Україні як форпосту західної демократії, відсутність стратегії рішучого впливу на агресора та боязнь перейти «червоні лінії», які Росія вже давно перейшла та ін.

Фахівці констатують, що НАТО проводить суперечливу політику стосовно російсько-української війни, зокрема аналізуючи виступ тогочасного Генерального секретаря НАТО Є. Столтенберґа від 12 червня 2022 року в Гельсінкі: «Зараз триває жорстока війна проти мирного сусіда. НАТО не є частиною війни. У контексті війни НАТО має два основні завдання. По-перше, підтримувати нашого близького партнера Україну, щоб відстояти її право на самооборону, закріплене в Статуті ООН. Фактично ми робимо це протягом багатьох років» [14]. Так допомога безумовно є, але не у таких об'ємах, що можуть допомогти Україні створити потужний потенціал протидії агресору. Незначна допомога з боку НАТО Україні напередодні війни дала зрозуміти РФ справжню сутність цього партнерства і до певної міри стала однією з причин початку широкомасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року. У подальшому Є. Столтенберґ стверджував, що «.. після вторгнення ми значно посилили нашу підтримку Україні, військовою, економічною та гуманітарною допомогою. Наша мета – забезпечити перевагу України як суверенної та демократичної держави в Європі» [14].

Допомога НАТО безумовно збільшилась під час війни, але не настільки, щоб РФ це відчула на полі бою. Альянс намагається «не провокувати» путіна, дозволити йому «зберегти обличчя», тим самим наближаючи пряме зіткнення країн НАТО з Росією, яка бачить слабкість й нерішучість Північноатлантичного союзу.

Як стверджує О. Потехін, для того щоб бути дієвим актором міжнародної стабільності в Європі НАТО має здійснити наступні кроки:

- зафіксувати демократичні принципи та цінності, долучивши їх до Статуту НАТО, означивши при цьому положення про тимчасове або повне припинення членства в альянсі країн, які підтримують

агресивні дії інших держав, блокуючи консенсусні рішення Альянсу;

- забезпечити захист південного флангу оборони Альянсу та безпечне судноплавство у Чорному морі;
- чітко означити близьку перспективу членства України в НАТО, яка продемонструвала відданість демократії та високу боєздатність збройних сил, що дозволить їй забезпечувати захист південно-східного флангу НАТО;
- осучаснити та зміцнити європейський військовий потенціал, спираючись на принцип оборонної самодостатності;
- створити єдиний безпековий фронт, здолавши протиріччя між країнами, що з одного боку хочуть активно протидіяти РФ та тими хто виступає в ролі «миротворців», бажаючи задобрити Росію, тим самим потураючи агресору;
- критично проаналізувати слабкі сторони політики Брюсселя в умовах війни, а також прорахунки НАТО, зокрема нездатність ефективно стримувати агресію та марні спроби залучити Росію до формування спільної системи колективної безпеки, не враховуючи фундаментальну сутність путінського режиму, яка, власне, і спричинила цей збройний конфлікт в Європі. [6, с. 81].

Реформа НАТО безумовно назріла, що яскраво продемонструвала російсько-українська війна та виклики з боку непередбачуваної зовнішньої політики США за часів Трампа щодо єдності західного світу. З нашої точки зору, свої безпекові функції щодо російсько-української війни починаючи з 2014 року належним чином не виконала й ОБСЄ. Так, ОБСЄ достатньо довгий проміжок часу була міжнародною організацією активно залученою до врегулювання конфлікту на початковій стадії (з 2014 року). Незважаючи на постійну участь представників ОБСЄ у роботі Тресторонньої контактної групи з

врегулювання конфлікту на сході України, цей механізм так і не зміг досягти значущих результатів у зупиненні воєнної ескалації. «24 квітня 2022 р. російські окупанти захопили в полон членів Спеціальної моніторингової місії ОБСЄ в Донецьку та Луганську. Через декілька днів ОБСЄ прийняла рішення закрити СММ в Україні через відсутність консенсусу в Постійній раді ОБСЄ щодо продовження мандату» [11].

Як відомо активну участь у спостережних місіях ОБСЄ в Україні брала Росія, використовуючи цю платформу для збору розвідданих та негативного впливу на діяльність цих структур. У подальшому, як стверджують фахівці, «через деструктивну позицію РФ було заблоковано мандати 2 польових операцій ОБСЄ в Україні. Мандат СММ був заблокований у березні 2022 р., мандат координатора проєктів ОБСЄ в Україні у червні 2022 р.»[3].

Позиції України під час російського вторгнення були послаблені не тільки нерішучістю та непослідовністю міжнародних структур безпеки, а й системним порушенням міжнародних домовленостей.

Вочевидь, з початком війни проти України було грубо порушено міжнародне право й низка міжнародних домовленостей. Зокрема, «Меморандум про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї (ДНЯЗ) – міжнародна угода, яка укладена 5 грудня 1994 року між Україною, Росією, Великою Британією та США про гарантії безпеки Україні у зв'язку з набуттям нею неядерного статусу. Того ж самого дня, Україна приєдналась й до ДНЯЗ» [10].

Положення даного документу не були виконані з початком російсько-української війни не тільки країною-агресором, але й нашими союзниками (у повному обсязі).

Президент України Володимир Зеленський, наголосив, що через своє вторгнення в Україну Росія порушила майже 400 міжнародних

угод та домовленостей. Серед ключових документів, які було ігноровано, — Статути ООН (1945) та Ради Європи (1949), конвенції ООН про боротьбу з фінансуванням тероризму (1999) та щодо запобігання геноциду (1948), корпус конвенцій, що регулюють закони та звичаї війни (зокрема, Женевські конвенції 1949 року), Міжнародна конвенція для захисту усіх осіб від насильницького зникнення (2006), Конвенція про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту (1954), Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації (1965), Конвенція ООН з морського права (1982), Заключний акт Наради з безпеки і співробітництва в Європі (Гельсінські угоди) (1975), Європейська конвенція про захист прав людини та основоположних свобод (1950) [9].

Фактично російсько-українська війна продемонструвала глибоку кризу сучасного міжнародного права та системи глобальних домовленостей. Експерти Національного інституту стратегічних досліджень зазначають, що багато аспектів російської агресії проти України є безпрецедентними викликами для міжнародного права та правосуддя. Зокрема, «міжнародний кримінальний суд отримав найбільшу в історії державну заяву про відкриття розслідування; Рада ООН з прав людини розпочала власне розслідування нападів РФ на цивільних осіб та цивільну інфраструктуру; Росія вийшла з Європейської конвенції з прав людини та інших договорів Ради Європи» [13].

Незважаючи на кризові аспекти в різних сферах міжнародного співробітництва, спричинених російсько-українською війною експертна, політична та наукова спільноти моделюють майбутнє, зокрема розмірковуючи над перспективами єдності економічної політики європейських країн.

Для всебічного аналізу даної проблеми варто враховувати, що європейська економічна політика має низку особливостей: значна інтенсивність застосування державних регулюючих механізмів економічної діяльності; системне та послідовне створення державою загальних умов господарювання і його інституційного забезпечення; послідовне врахування соціальної складової економічної політики, яка реалізується шляхом перерозподілу економічних благ та преференцій. При цьому у державах ЄС існують своєрідні національні моделі взаємодії державних та бізнесових структур, але більшість з них вирішує й схожі проблеми у сфері економічної політики. Можна припустити, що засоби їх подолання є за певними ознаками ідентичними при збереженні національної специфіки. Загалом, стратегічні пріоритети європейської економічної політики спрямовані на забезпечення стійкої міжнародної конкурентоздатності країн ЄС, спираючись на високу динаміку економічних показників та стабільний розвиток економічної системи. Разом з тим, реалізація цих пріоритетів виявляє внутрішні суперечності у європейському економічному організмі, «оскільки створення умов для росту конкурентоздатності, швидше за все, приведе до появи таких елементів економічної системи, які не будуть сприяти її стабільності. Піднімати темпи росту, тобто підсилювати динамізм економіки, держава може за допомогою ослаблення грошових і бюджетних обмежень, що теж може руйнувати основи довгострокової стабільності. Таким чином, вибір стратегії подальшого розвитку для європейських держав виявляється непростим» [5, с. 207].

Єдність економічної політики європейських країн має стратегічне значення для стабільного розвитку ЄС, його спроможності утримувати лідерські позиції у світовій економічній системі.

Необхідно зауважити, що перспективи єдності економічної політики ЄС обумовлені дотриманням країнами-партнерами вимог конвергенції, які спираються на спільні стратегічні принципи економічної політики, Пакт стабільності і зростання, а також на національні програми стабілізації. Ключовими напрямками цієї політики є:

- 1) торгівля, що функціонує на основі норм митного союзу ЄС та уніфікованих для всіх держав-учасниць засадах здійснення торгівельних операцій;
- 2) виробництво або промислова політика, що передбачає постійне збільшення конкурентних переваг промислового комплексу держав ЄС;
- 3) аграрна політика, яка важлива тому, що стимулювання виробничих потужностей та одночасне зменшення імпорту стали причиною збільшення ціни на продовольство на ринках Європейського Союзу у порівнянні з цінами на світовому ринку;
- 4) транспорт та логістика як важливі складові інтеграційних процесів у країнах ЄС;
- 5) транспарентність чинників виробництва та послуг (капітал, робоча сила);
- 6) регулювання економічних взаємин між суб'єктами міжнародної діяльності в межах Євросоюзу (зокрема, забезпечення чесної конкуренції, дотримання антимонопольного законодавства тощо);
- 7) соціальна політика [7, с. 60].

Для перспектив подальшого розвитку єдиної економічної політики країн ЄС важлива синергія розвитку всіх наведених напрямів, оскільки секторальна дисгармонія може негативно вплинути на інші сегменти економічного організму країн ЄС.

Вочевидь, технологічне та інноваційне лідерство є запорукою зміцнення єдності економічної політики ЄС. Саме тому робиться ставка

на ті галузі й сектори економіки ЄС, які мають стати драйверами зростання економічного потенціалу об'єднання. Можна передбачити, що не всі країни ЄС будуть готові до нових форматів економічних стосунків, але кожна держава альянсу повинна мати перспективу зростання економічного потенціалу. Єдність економічної політики країн ЄС у майбутньому на пряму залежить від врахування національних інтересів окремих держав та запропонованих засобів зміцнення їхнього економічного потенціалу.

Як стверджують К. Щур та І. Грінько, Європейський Союз створив достатньо ефективну інноваційну систему, яка демонструє високий рівень конкурентоспроможності у світі. При цьому наявні суттєві диспропорції між державами Європейського Союзу щодо рівня інноваційних перетворень. Так, Швейцарія є країною ЄС з найбільшим інноваційним потенціалом, наступними за рівнем інноваційного розвитку є Швеція, Данія, Німеччина та Фінляндія. Наведені держави мають потужну науково-технологічну базу, яка зокрема ґрунтується на високій якості освіти. «Найменш інноваційними країнами в ЄС є Болгарія, Румунія, Греція та Латвія. Очікується, що рівень інновацій в ЄС буде продовжувати зростати в майбутньому. Це пов'язано з такими факторами, як: розвиток цифрових технологій; глобальна конкуренція; зростання потреби в інноваціях для вирішення глобальних проблем» [12, с. 125].

Загалом проблема соціально-економічної нерівності країн ЄС є суттєвим дестабілізуючим чинником для здійснення єдиної економічної політики даним об'єднанням. З точки зору А. Носа, економічна нерівність всередині Європейського Союзу має яскраво виражений географічний поділ, який сформувався протягом історичного розвитку окремих держав та регіонів об'єднання. Так, науковці достатньо умовно розподіляють держави ЄС на «західні» і «східні». Ці групи країн

демонструють різні темпи економічного зростання, що посилює протиріччя та дезінтеграційні настрої, надає підґрунтя для зміцнення політичних позицій євроскептиків. Можна констатувати, що «протягом усього періоду існування ЄС між західними країнами Європейського Союзу і країнами Центрально-Східної Європи сформувалися значні відмінності в економічному розвитку. Такі відмінності знайшли свій прояв навіть у контексті класифікаційних груп країн у світовому господарстві. Зокрема, країни Західної Європи можна віднести до групи промислово розвинених країн, а країни Центральної та Східної Європи – до країн з перехідною економікою» [4, с. 51-52].

Диспропорції у економічному розвитку країн ЄС нині долаються системою субвенцій, компенсаторних механізмів, що запроваджує керівництво ЄС, але у разі суттєвої економічної кризи ці проблеми можуть відіграти руйнівний характер для соціально-економічної та політичної єдності союзу.

На переконання аналітиків, перспективи єдності економічної політики європейських країн напряду залежать від стійкості та прогресу економічних систем провідних економік ЄС, від їхньої здатності бути локомотивами європейської економічної інтеграції.

У цьому контексті зауважимо, що на думку К. Рогоффа професора Гарвардського університету, Німеччина (яка має найпотужнішу економіку в Європі) суттєво постраждала від збільшення ціни на енергоносії, а також від зменшення темпів зростання китайської економіки. Також ФРН стикнулась з новими економічними проблемами після скасування або послаблення ринкових реформ, які запровадив у свій час Герхард Шредер і які були підґрунтям для зростання ВВП. Натомість, у Франції економічна ситуація виглядає оптимістичніше. У 2023 році дефіцит бюджету Франції складав 5,5% ВВП при зростанні реальних процентних ставок у світі, що вимагає від уряду цієї держави

посилення економічної політики. Італія після багаторічного зниження продуктивності та посилення боргових проблем демонструє економічне зростання й вихід на стабільну траєкторію економічного розвитку. Разом з тим, Греція, яка має найбільшу тіньову економіку у ЄС, має системні економічні труднощі ключовою причиною яких є ухилення суб'єктів господарювання від податків. Підкреслимо, що К. Рогофф у своїх коментарях надає й оптимістичні оцінки. «По-перше, країни Центральної та Східної Європи вже деякий час демонструють вищі економічні результати, ніж країни Західної Європи. За даними Євростату, Польща випередила Грецію та Португалію за рівнем реального ВВП на душу населення, а Румунія може досягти аналогічних успіхів у найближчі п'ять років. Хоча Угорщина постраждала від коливань валютного курсу і скорочення ВВП на 0,8% у 2023 році, що пояснюється спробами прем'єр-міністра Віктора Орбана обмежити незалежність центрального банку, ця країна, як очікується, повернеться до впевнених темпів зростання» [8].

На нашу думку, перспективи єдності економічної політики європейських країн будуть залежати не лише від економічних чинників, але й від політичних, духовно-ціннісних, безпекових та геостратегічних аспектів.

Можна стверджувати, що економічні проблеми та економічна нерівність у країнах ЄС до певної міри компенсуються демократичними, цивілізаційними та громадянськими цінностями вкоріненими у буття європейських народів, що позитивно впливає на загальноєвропейську єдність.

Висновки. Російсько-українська війна продемонструвала неспроможність міжнародних безпекових структур ефективно протидіяти агресивним діям окремих держав, які зневажають міжнародне право. Зокрема, ООН не виконала одне з головних своїх

статутних завдань – підтримання миру та безпеки у регіональному й глобальному масштабах. Фактично російсько-українська війна показала глобальну кризу міжнародного права та чинної системи міжнародних домовленостей.

Перспективи єдності економічної політики європейських країн залежать від низки чинників внутрішнього і зовнішнього характеру. Зокрема, посилення політичного впливу євроскептиків, приход до влади популістських партій та лідерів, внутрішні соціально-економічні протиріччя можуть мати значний руйнівний вплив на солідарність держав ЄС. Безумовно спільна економічна політика ЄС на пряму залежать від стійкості та прогресу економічних систем провідних економік країн ЄС (Німеччина, Франція та ін.), від їхньої здатності бути локомотивами європейської економічної інтеграції. Відповідно потужними зовнішніми факторами впливу на перспективи єдності економічної політики європейських країн є різноманітні кризи глобального характеру: пандемії, торгівельні війни, бойові дії на теренах Європи, екологічні та кліматичні проблеми.

Література:

1. Білявський, Д. С. (2023) Криза Ради Безпеки ООН в умовах збройної агресії Російської Федерації. *Трансформація правових систем в умовах збройних конфліктів*: матер. круглого столу (м. Одеса, 10 лютого, 2023 р.) / НУ «ОЮА», кафедра міжнародного та європейського права. Одеса : НУ «ОЮА», кафедра міжнародного та європейського права, 59-62.
2. Буряченко, О. (2023) Криза міжнародної системи безпеки: неспроможність Ради Безпеки ООН. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Політичні науки та публічне управління*. 2 (68). 22-36.

3. Войтюк, О. С. (2024.) Діяльність ОБСЄ в Україні в умовах російсько-української війни. <<http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-4699/>> (2025, квітень, 12).
4. Носа, А. М. (2017) Економічна нерівність у країнах Європейського Союзу та її вплив на місце ЄС у світовому економічному середовищі. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 13 (2). 51-55.
5. Поліщук, Л.С. (2010) Економічна політика європейських країн. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*.94. (II). 205-211.
6. Потехін, О. (2022) НАТО та повномасштабне вторгнення РФ до України. *Україна дипломатична. Науковий щорічник*. 23. 66-83.
7. Резніков, В. В., Купіна, В. С. (2018) Економічна політика Європейського Союзу (на прикладі країн центру та периферії). *Статистика України*. 3. 59–65.
8. Рогофф, К. (2024) Перспективи виглядають похмуро. Що відбувається з економікою Європи. *NV*. <<https://nv.ua/ukr/opinion/ekonomika-yevropi-viglyadaye-pohmuro-profesor-garvardu-rozpoviv-shcho-zminitsya-u-2024-rosi-50408179.html>> (2025, квітень, 23).
9. Собенко, Н. (2025) Росія порушила близько 400 міжнародних договорів, учасницею яких є Україна – Зеленський. *Суспільне. Новини*. <<https://suspilne.media/>> (2025, квітень, 12).
10. Спецпредставник Трампа оскандалився заявою про Будапештський меморандум і «російську» ядерну зброю в Україні (2025). *УКРІНФОРМ*. <<https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/>> (2025, квітень, 12).

11. Тараненко, А. (2022) Трансформація системи міжнародної безпеки і подальша роль України. *Аналітичний центр ADASTRA*. <<https://adastra.org.ua/blog/>> (2025, квітень, 12).
12. Щур, К.О., Грінько, І.М. (2023) Вплив відкритості економік країн ЄС на розвиток глобальної економіки. *Трансформаційна економіка*. 5 (05). 122-127.
13. Як війна Росії проти України змінила світ (2023). *НІСД*. <<https://niss.gov.ua/news/>> (2025, квітень, 12).
14. NATO. Speech by NATO Secretary General Jens Stoltenberg at the Kultaranta talks in Finland, 12 June [online]. 2022. <<https://www.nato.int/>> (2025, квітень, 12).
15. United Nations Security Council. <<https://www.un.org/securitycouncil/>>. (2025, квітень, 11).

References:

1. Biliavskiy, D. S. (2023). *Kryza Rady Bezpeky OON v umovakh zbroinoi ahresii Rosiiskoi Federatsii* [UN Security Council crisis under Russian armed aggression]. In *Transformatsiia pravovykh system v umovakh zbroinykh konfliktiv: Materialy kruhloho stolu* (Odesa, Feb 10, 2023). Odesa: National University «Odesa Law Academy». 59–62. [in Ukrainian].
2. Buriachenko, O. (2023). *Kryza mizhnarodnoi systemy bezpeky: nepromozhnist Rady Bezpeky OON* [Crisis of international security system: Inability of the UN Security Council]. *Naukovi Pratsi MAUP. Politychni Nauky ta Publichne Upravlinnia*, (2)68, 22–36. [in Ukrainian].
3. Voitiuk, O. S. (2024). *Dialnist OBSYe v Ukraini v umovakh rosiisko-ukrainskoi viiny* [OSCE activity in Ukraine amid Russian-

- Ukrainian war]. <<http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-4699/>> (2025, april, 12). [in Ukrainian].
4. Nosa, A. M. (2017). *Ekonomichna nerivnist u krainakh YeS ta yii vplyv na mistse YeS u svitovomu ekonomichnomu seredovyschi* [Economic inequality in EU countries and its impact on the EU's global economic role]. *Naukovyi Visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnoho Universytetu. Serii: Mizhnarodni Ekonomichni Vidnosyny*, 13(2), 51–55. [in Ukrainian].
 5. Polishchuk, L. S. (2010). *Ekonomichna polityka yevropeiskykh krain* [Economic policy of European countries]. *Aktualni Problemy Mizhnarodnykh Vidnosyn*, 94(2), 205–211. [in Ukrainian].
 6. Potiiekhin, O. (2022). *NATO ta povnomasshtabne vtorhnennia RF do Ukrainy* [NATO and Russia's full-scale invasion of Ukraine]. *Ukraina Dyplomatychna*, 23, 66–83. [in Ukrainian].
 7. Reznikov, V. V., Kupina, V. S. (2018). *Ekonomichna polityka Yevropeiskoho Soiuzu: krainy tsentru i peryferii* [EU economic policy: Core vs periphery countries]. *Statystyka Ukrainy*, (3), 59–65. [in Ukrainian].
 8. Rogoff, K. (2024). *Perspektyvy vyhliadaiut pokhmiuro. Shcho vidbuvaietsia z ekonomikoiu Yevropy* [Prospects look bleak. What's happening with Europe's economy]. *NV*. <<https://nv.ua/ukr/opinion/ekonomika-yevropi-viglyadaye-pohmuro-profesor-garvardu-rozpoviv-shcho-zminitsya-u-2024-roci-50408179.html>> ((2025, april, 23). [in Ukrainian].
 9. Sobenko, N. (2025). *Rosiia porushyla blyzko 400 mizhnarodnykh dohovoriv, uchasnytseiu yakykh ie Ukraina – Zelenskyi* [Russia violated nearly 400 international treaties signed with Ukraine – Zelenskyi]. *Suspilne. Novyny*. <<https://suspilne.media/>> (2025, april, 12). [in Ukrainian].

10. Ukrinform. (2025). *Spetspredstavnyk Trampa oskandalizyvsia zaiavoiu pro Budapeshtskyi memorandum i "rosiisku" iadernu zbroiu v Ukraini* [Trump's envoy scandalized by Budapest Memorandum remarks]. <<https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/>> (2025, april, 12). [in Ukrainian].
11. Taranenko, A. (2022). *Transformatsiia systemy mizhnarodnoi bezpeky i podalsha rol Ukrainy* [Transformation of the international security system and Ukraine's future role]. *Analychnyi Tsentra ADASTRA*. <<https://adastra.org.ua/blog/>> (2025, april, 12). [in Ukrainian].
12. Shchur, K. O., Hrin'ko, I. M. (2023). *Vplyv vidkrytosti ekonomik krain YeS na rozvytok hlobalnoi ekonomiky* [The impact of EU economies' openness on global economy]. *Transformatsiina Ekonomika*, (5), 122–127. [in Ukrainian].
13. NISS. (2023). *Yak viina Rosii proty Ukrainy zminyla svit* [How Russia's war against Ukraine changed the world]. <<https://niss.gov.ua/news/>> (2025, april, 12). [in Ukrainian].
14. NATO. (2022). *Speech by NATO Secretary General Jens Stoltenberg at the Kultaranta talks in Finland*. <<https://www.nato.int/>> (2025, april, 12). [in English].
15. United Nations Security Council. (n.d.). <<https://www.un.org/securitycouncil/>> ((2025, april, 11). [in English].

Citation: Illia Sahaidak (2026). INTERNATIONAL LEGAL UNCERTAINTY AND ECONOMIC SOLIDARITY IN CONTEMPORARY EUROPE. New York. TK Meganom LLC. Innovative Solutions in Modern Science. 2(71). doi: 10.26886/2414-634X.2(71)2026.1

Copyright: Illia Sahaidak ©. 2026. This is an openaccess article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY). The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.